

Vilniaus rotušėje vyksta 13-oji Andrejaus Sacharovo konferencija, šių metų tema – „Kaip laimėti ilgalaikę taiką“ (angl. „How to win a lasting peace“). Konferencijoje dalyvauja Oleksandra Matvičiuk, 2022 m. Nobelio premija apdovanotos Ukrainos žmogaus teisių organizacijos „Pilietinių laisvių centras“ vadovė, Emine Dzheppar, Ukrainos užsienio reikalų viceministrė, Jeppe Kofod – buvęs Danijos užsienio reikalų ministras, Robert Serry, buvęs Nyderlandų ambasadorius, dirbęs Jungtinėse Tautose ir NATO, Dainius Žalimas, VDU Teisės fakulteto dekanas, Marnie Howlett, Oksfordo universiteto lektorė, Kataryna Wolczuk, Birmingemo universiteto politikos profesorė, Brian Bonner, buvęs „Kyiv Post“ redaktorius ir kiti garsūs pranešėjai.

Konferenciją „How to win a lasting peace“ (liet. „Kaip laimėti ilgalaikę taiką“) organizuoja VDU Andrejaus Sacharovo demokratijos plėtros tyrimų centras kartu su LR užsienio reikalų ministerija.

„Kai pradėjome rengti šią konferenciją ir nusprendėme sutelkti dėmesį į karo, kurį Rusija pradėjo prieš Ukrainą ir kuris, mano manymu, nulems laisvės ateitį pasaulyje, pasekmes, nemažai žmonių manęs paklausė: kodėl Sacharovo centras turėtų sutelkti dėmesį į Ukrainą. Argi Sacharovas nebuvo rusas?!

Žinoma, tarp klausiančiųjų buvo nemažai ukrainiečių, kuriems viskas, kas rusiška, tapo blogio simboliu, ir tai labai suprantama. Žlugdantis karas, nukreiptas į Ukrainos valstybės, ukrainiečių kalbos ir kultūros sunaikinimą, karas, turintis vis daugiau genocido bruožų, sukėlė vis didesnę visuomenės radikalizmą ir lėmė vis labiau juodai baltas pažiūras“, – konferencijos atidarymo metu sakė konferencijos organizatorius prof. Robert van Voren.

Vis dėlto turėtume prisiminti, kad Andrejus Sacharovas laikė save Sovietų Sąjungos piliečiu, o savo darbais parodė esąs pasaulio pilietis. Jis buvo vienintelis sveiko proto ir žmogiškumo balsas šalyje, kurioje didžioji dauguma piliečių buvo arba totalitarinės valstybės represinio mechanizmo sraigteliai. Ištisus dešimtmečius, pasak van Voreno, Sacharovas sakė tai, ko beveik niekas nedrįso sakyti, ir gynė aukas, nepriklausomai nuo jų lyties, religijos ar tautybės.

Konferencija „How to win a lasting peace“ skirta aptarti Ukrainos atstatymą įvairiose srityse: politikos, ekonomikos, psichinės sveikatos ir infrastruktūros atstatymo.

„Žinome, kad daugiau nei metus trukęs karas sunaikino nemažą dalį šalies teritorijos, padarė ekonomiką visiškai priklausomą nuo išorinės finansinės paramos, bent jau laikinai iš šalies atėmė daugybę specialistų, nesant tikrumo, kad jie sugrįš, ir sukėlė daugybę naujų problemų, kurios labai apsunkins atstatymo po karo procesą. Ir kartu neturėtume pamiršti,

kad vis dar yra tikimybė, jog galutinis rezultatas bus hibridinis karas, kuris tęsis daugelį metų, jei ne dešimtmečių, ir kuris sužlugdys bet kokius bandymus ištraukti šalį iš dabartinės krizės. Ir nors visa tai žinome, taip pat neturėtume pamiršti, kad pradėdama šį primestą karą Ukraina daugeliu atžvilgių vis dar buvo posovietinė ir posttotalitarinė šalis ir turėjo nueiti ilgą kelią, kad taptų tikrai teisine valstybe grindžiama šalimi“, – savo kalboje pažymėjo R. van Vorenas.

Ne vienas pranešėjas pabrėžė, kad Ukraina negali padaryti klaidos ir atstatyti tokios šalies, kokia ji buvo. Ukraina turi atgimti atsinaujinusi, su demokratinėmis vertybėmis ir skaidrumu valdžios institucijose.

„Ukrainą reikės atstatyti, tačiau svarbu, kad atstatant šalį nebūtų bandoma grįžti į senas vėžes, o į krizę būtų žiūrima kaip į galimybę žengti į priekį ir kurti geresnę valstybę. Gyventojų poreikiai reikalaus greičio, tačiau greitis taip pat yra blogas kokybės patarėjas. Karo padariniai aplinkai bus milžiniški ir su jais reikės kovoti, tačiau tai taip pat suteikia galimybę žengti didžiulį žingsnį į priekį diegiant aplinkai palankias priemones statybų, energetikos ir gamtos apsaugos srityse.

Psichologinės pasekmės neišsivaizduojamos. Kaip žinote, mano sritis yra psichikos sveikata, ir kai išsivaizduoju, koks darbas mūsų laukia, mane kamuoja bemiegės naktys... Kiek iš šimtų tūkstančių vyrų, kovojusių fronte, galės grįžti į ankstesnį gyvenimą be rimtų problemų, kiek iš jų prireiks specializuotos priežiūros, kiek jų turės problemų su įstatymais dėl nusikaltimų, padarytų dėl karo metu patirtų išgyvenimų?“ – kalbėjo VDU Andrejaus Sacharovo demokratijos plėtros tyrimų centro vadovas R. van Voren.

Pasak ekspertų, klausimų ir problemų yra tiek daug, o atvėrus Pandoros skrynią atsiranda daug naujų – tačiau nėra jokios galimybės jų nespręsti, vienos po kitos, ir ieškoti sprendimų, jei ne dabar, tai ateityje.

„Ukraina turi daug ką laimėti, už ką sumokėjo šimtų tūkstančių savo piliečių – karių ir civilių – krauju. Tačiau ji taip pat gali daug prarasti. Ji gali laimėti karą ir vis tiek jį pralaimėti, kai nesugebės sukurti demokratinės teisinės valstybės, grindžiamos laisvės ir lygybės samprata, ir kai nesugebės parodyti absoliutaus skirtumo tarp totalitarinės nusikalstamos Rusijos valstybės ir demokratinės Ukrainos visuomenės.

Ir tas pavojus, deja, yra realus, nes karo metu lengviau sutelkti dėmesį į mažus dalykus, į radikalius, gerai matomus žingsnius, o ne į labai esmines ir struktūrines problemas, su kuriomis šalis turės susidurti per ateinančias kartas. Ir jei ji pralaimėtų šį antrąjį karą, šį karą su supaprastintu radikalizmu, vis dar įmanoma, kad dėl to Putinas ir jo bičiuliai laimės

savo karą, net jei bus sunaikinta ir jų šalis. Tai atitinka Adolfo Hitlerio logiką: jei mes nelaimime, niekas neturi laimėti ir viskas turi būti sunaikinta“, – savo mintimis konferencijoje dalijosi Robert van Voren.

Konferencija taip pat tiesiogiai transliuojama į Kyjivą. Ten į klausymui skirtas vietas susirinkę ukrainiečiai aptaria girdėtus pranešimus ir perduoda grįžtamąjį ryšį į Vilnių. Antrąją konferencijos dieną (gegužės 19 d.) Vilniuje vyks darbas uždaroje grupėse su skirtingų sričių ekspertais.

„Mūsų ateitis yra visiškai susijusi su Ukrainos ateitimi. Grįžtant prie to, nuo ko pradėjau, visa tai, ką darome šiandien, rytoj ir visomis dienomis, kai padėsime Ukrainai laimėti šį karą, visiškai atitinka Nobelio taikos premijos laureato Andrejaus Sacharovo dvasią. Ir ta pačia dvasia kitais metais vėl susitikime keturioliktojoje tarptautinėje Sacharovo konferencijoje, kad aptartume didžiulį iššūkį, susijusį su neišvengiamai dideliu Ukrainos veteranų skaičiumi“, – sakė Robert van Voren.

Vilniaus rotušėje Gegužės 19 d. 16:30 val. vyks buvusio diplomato Petro Vaitiekūno tapybos darbų ir Ukrainos keramikų sukurtų dekoratyvių plytų aukcionas, o 18:30 val. vyks pianisto iš Ukrainos Aleksėjaus Botvinovo ir Naujų idėjų kamerinio orkestro (NIKO), vadovaujamo Gedimino Gelgoto, koncertas „Pakylėti iki dangaus“. Tiek aukciono metu surinktos lėšos, tiek už koncerto bilietus gauti pinigai bus skirti psichologinei pagalbai Ukrainoje teikimui. Daugiau informacijos apie koncertą ir registracija į aukcioną yra čia: <https://bit.ly/3LuarbN>

